

Information om uttag av vatten för bevattning från sjöar, vattendrag och grundvatten

Länsstyrelsen får många frågor om vattenuttag och bevattning och vill med denna information tydliggöra för alla som leder bort yt- eller grundvatten för bevattning vad man har att förhålla sig till:

- Krav enligt miljöbalken
- Kunskap om uttagets påverkan på omgivningen
- Fördelen med ett tillstånd

Vad gäller vid bevattningsuttag ur yt- och grundvatten?

Miljödom/vattendom

Tillstånd kan endast lämnas av Mark- och miljödomstolen. Har man en miljödom, (tidigare vattendom) för sitt vattenuttag gäller den med de förutsättningar som finns angivna i domen. Ofta finns det villkor som ska uppfyllas för att domen ska gälla.

Krav på tillstånd

Miljöbalkens huvudregel är att det krävs tillstånd för uttag av yt- eller grundvatten för bevattning. Mindre uttag av ytvatten kan anmälas till Länsstyrelsen.

Undantag från krav på tillstånd

Om det är uppenbart att uttaget inte skadar allmänna eller enskilda intressen är uttaget undantaget från tillståndsplikten. Kriterierna för vad som är uppenbart kan skilja sig beroende på från vilket vatten som uttaget görs. Det förekommer även lokala och regionala skillnader för vad som är uppenbart.

Krav på underlag

Det är den som gör vattenuttaget som ska kunna visa vilken påverkan uttaget har på omgivningen genom att ta fram ett underlag, vilket även krävs inför en ansökan om tillstånd. Detta underlag ska kunna redovisas om andra frågor eller klagar hos länsstyrelsen. Exempel på underlag och vad man behöver kunskap om:

För ytvattenuttag

- Om vattendrag, dammar och sjöar får sänkta vattennivåer och bottenar friläggs
- En undersökning av biologiska värden nedströms planerat uttag
- En bedömning av om levnadsförhållandena försämras för djur och växter nedströms uttaget
- Om andra som gör uttag nedströms får mindre vatten
- Kontroll på vid vilka flöden och/eller vattennivåer det finns utrymme att ta vatten utan att riskera att skada sker enligt punkterna ovan, installation av en pegel (nivåmätare) eller flödesmätare som markerar miniminivå för vattenuttag

- Om dämning sker för att skapa en vattenreserv måste man visa på att detta kan ske utan att t.ex. hindra vandrande fisk eller riskera annan skada nedströms

För grundvattenuttag

- Om t.ex. närliggande brunnar, vattendrag, våtmarker och dammar kan få en sänkt vattenyta
- En vattenbalansräkning för uttaget
- En dokumenterad provpumpning och en beräknad avsänkningstratt ska göras
- Om det finns risk för sättningar i byggnader

Fördelen med en miljödom för vattenuttag

En vattendom eller miljödom för ett vattenuttag är ett sätt att säkerställa sin vattentillgång och den investering det är att ha en bevattningsanläggning. En dom för ett vattenuttag innebär en rätt att ta vatten så länge man följer villkoren i domen. Vid långvarig torra med låga vattenflöden och låga grundvattennivåer kan detta få stor betydelse. I domen regleras ofta hur uttagen får ske även under extrema förhållanden. Med en vattendom riskerar man inte förelägganden och förbud om att upphöra med vattenuttaget så länge villkoren följs. I tillståndsprocessen regleras även alla förutsebara skador som närboende kan uppleva.

För att Mark- och miljödomstolen ska kunna bevilja ansökan krävs bland annat att man gör undersökningar (se ovan) för att visa på miljökonsekvenserna av vattenuttaget samt visar på att vattenuttaget uppfyller det ekonomiska kravet på att fördelarna överväger kostnaderna och eventuella skador som uppkommer till följd av vattenuttaget. I detta arbete behöver man oftast anlita teknik- och/eller miljökonsulter, samt ett juridiskt ombud. Ofta uppfattas kostnaden för att få en miljödom som en hindrande faktor. Av denna anledning kan det vara en god idé att gå samman med grannarna och söka tillstånd tillsammans eftersom man då kan dela på kostnaderna. Samtidigt är grannarna också sakägare av de enskilda uttagen så sakägarkretsen minskar.

Nackdelen med att göra vattenuttag utan tillstånd

Den som inte har en vattendom eller miljödom för sitt vattenuttag riskerar att behöva upphöra med vattenuttaget.

Enligt miljöbalken ska en verksamhetsutövare skaffa sig den kunskap som behövs, utföra skyddsåtgärder och vidta försiktighetsåtgärder för att förebygga och motverka skada, tillämpa bästa möjliga teknik och hushålla med naturresurser. Den som gör ett vattenuttag har alltid bevisbördan om någon påtalar skada till följd av uttaget. Verksamhetsutövaren kan också drabbas av straff, då det kan vara en fråga om en otillåten vattenverksamhet samt skadeståndskrav från närboende.

Egenkontroll

Verksamhetsutövare, även de som inte har tillstånd, har en skyldighet att bedriva egenkontroll. Egenkontrollen regleras i miljöbalken (26 kap.) och innebär att man ska hålla koll på hur

verksamheten påverkar miljön. Observationer bör föras regelbundet, dokumenteras och sparas då de kan komma till användning flera år efter det att observationen har utförts.

Länsstyrelsens roll – tillsynsmyndighet

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet över vattenuttag oavsett om man har tillstånd eller inte. Varje år får Länsstyrelsen in klagomål på att t.ex. vattendrag torrläggs p.g.a. vattenuttag. Om det visar sig att klagande haft skäl för sitt klagomål kan bevattnaren föreläggas om att söka tillstånd eller i värsta fall tvingas att upphöra med uttaget för att undvika skada.

Alla som tar ut vatten, oavsett om man har tillstånd eller inte, är skyldiga att bedriva egenkontroll över verksamheten. Uppgifter från egenkontrollen ska lämnas till tillsynsmyndigheten vid begäran.

Mer information om vattenverksamhet hittar du här: <http://www.lansstyrelsen.se/Kalmar/sv/miljo-och-klimat/vatten-och-vattenanvandning/vattenverksamhet/Pages/default.aspx>

Exempel på åtgärder på kort- och lång sikt som hushållar med vatten för bevattning.

- Spara regnvatten i vattentunna, bevattningsdamm etc.
- Vattna enbart de växter som behöver vatten. Gräsmattan klarar torra.
- Undvik att vattna mitt på dagen och vid kraftig vind.
- Anlägg våtmark, bevattningsdamm etc. och se över dräneringssystemet.

Följ kampanjen Vattensmart och hitta spartips på [facebook.com/vattensmart](https://www.facebook.com/vattensmart)